

STRATEGIE OCENIANIA KSZTAŁTUJĄCEGO

Zeszyt

1. Cele prezentacji:

- Zapoznanie uczestników ze strategiami OK.
- Zademonstrowanie technik OK.
- Zachęcenie uczestników do stosowania OK w ich pracy z uczniami.

2. Strategie oceniania kształtującego

- I. Określanie i wyjaśnianie uczniom celów uczenia się i kryteriów sukcesu.
- II. Organizowanie w klasie dyskusji, zadawanie pytań i zadań dających informacje, czy i jak uczniowie się uczą.
- III. Udzielanie uczniom takiej informacji zwrotnej, która przyczyni się do ich widocznych postępów.
- IV. Umożliwianie uczniom, by korzystali wzajemnie ze swojej wiedzy i umiejętności.
- V. Wspomaganie uczniów, by stali się autorami procesu swojego uczenia się.

3. Definicja oceniania kształtującego

Ocenianie kształtujące polega na pozyskiwaniu przez nauczyciela i ucznia w trakcie nauczania informacji, które pozwolą rozpoznać, jak przebiega proces uczenia się, aby:

- Nauczyciel modyfikował dalsze nauczanie,
- Uczeń otrzymywał informację zwrotną pomagającą mu się uczyć.

4. Zapisz, co chciałybyś/chciałbyś zapamiętać z pierwszej strategii:

.....

.....

.....

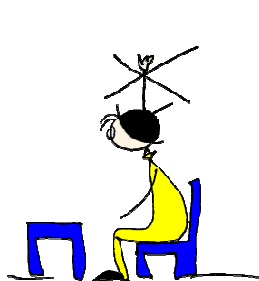
.....

.....

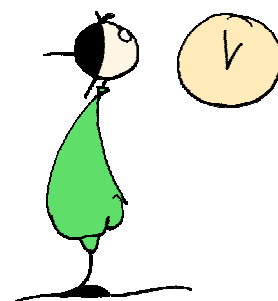

5. Dopasuj obrazki do technik:

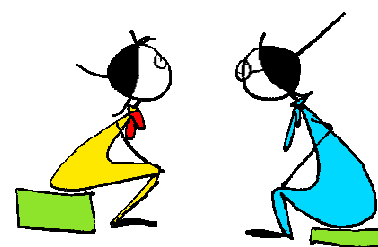
- a. czas oczekiwania na odpowiedź ucznia (klepsydra)
- b. ustalanie odpowiedzi w parach
- c. niepodnoszenie rąk
- d. uczenie się na błędach
- e. zadawanie pytań otwartych

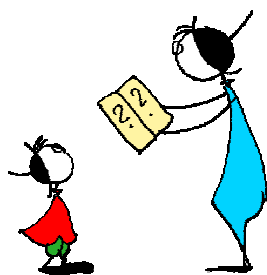
.....

.....

.....

.....

.....

6. Pytanie kluczowe do wyrażeń algebraicznych
Ustal (w myślach) swoją kostkę domina i wykonaj obliczenia.

To, co jest po lewej stronie mnożymy przez 5 .....

Dodajemy 1 .....

Mnożymy przez 2 .....

Dodajemy to co jest prawej stronie .....

Odejmujemy dwa .....

7. Jaki przykład pytania kluczowego przychodzi mi do głowy?

.....

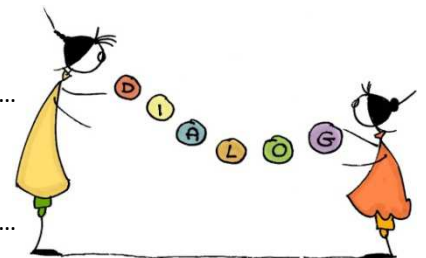
8. Po czym można poznać, że nauczyciel stosuje drugą strategię w swojej pracy? Proszę podać, co byś obserwował/a w czasie wizyty na lekcji u kolegi lub koleżanki?

.....

.....

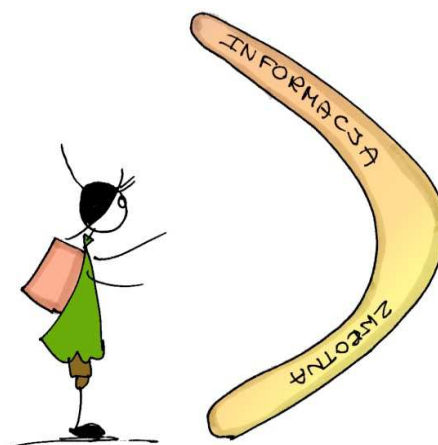
.....

.....

9. Cztery elementy Informacji zwrotnej:

- wyszczególnienie i docenienie dobrych elementów pracy ucznia [++]
- odnotowanie tego, co wymaga poprawienia lub dodatkowej pracy ze strony ucznia [-]
- wskazówki – w jaki sposób uczeń powinien poprawić pracę [Δ]
- wskazówki – w jakim kierunku uczeń powinien pracować dalej [↗]

9. Dlaczego nie jest korzystne wystawianie przy komentarzu również stopnia?

.....

.....

10. Zapisz, co chciałabyś/byś zapamiętać z trzeciej strategii.

.....

.....

11. Co można zauważyć na lekcji nauczyciela stosującego IV strategię?

.....

.....

12. Zapisz, jakie narzędzia wspierają V strategię?

.....

.....

13. Zapisz, co chciałybyś/byś zapamiętać z piątej strategii.

.....

.....

.....

.....

www.ceo.org.pl

www.ceo.org.pl/ok

www.ceo.org.pl/run

Pięć strategii oceniania kształtującego

O ocenianiu kształtującym można mówić na różne sposoby. W 2002 roku, gdy idea OK dotarła do Polski, przedstawialiśmy ją jako zbiór tzw. elementów pracy nauczyciela, które znacząco poprawiają zarówno nauczanie, jak i samo uczenie się uczniów. Od tego czasu zmienił się sposób podejścia do OK. Wzorując się na programie „Keeping Learning on Track”, opracowanym przez zespół amerykańskiego Educational Testing Service, zaczęliśmy mówić o pięciu strategiach dobrego nauczania i uczenia się. Strategie te określają cel stosowania oceniania kształtującego, czyli **po co to robimy**. Zaś elementy OK stanowią część zbioru metod, **w jaki sposób to robimy**.

Strategie oceniania kształtującego

- I. Określanie i wyjaśnianie uczniom celów uczenia się i kryteriów sukcesu.
- II. Organizowanie w klasie dyskusji, zadawanie pytań i zadań dających informacje, czy i jak uczniowie się uczą.
- III. Udzielanie uczniom takiej informacji zwrotnej, która przyczyni się do ich widocznych postępów.
- IV. Umożliwianie uczniom, by korzystali wzajemnie ze swojej wiedzy i umiejętności.
- V. Wspomaganie uczniów, by stali się autorami procesu swojego uczenia się.

I. Określanie i wyjaśnianie uczniom celów uczenia się i kryteriów sukcesu.

Uczniowie mają prawo wiedzieć, do czego dąży nauczyciel, jakie cele stawia uczniom i sobie. Wiedza ta jest im niezbędna do prawidłowego przebiegu procesu uczenia się i zwiększa ich szanse na osiągnięcie sukcesu w nauce. Znajomość celu zwiększa motywację uczniów do nauki i odpowiedzialność za nią. Mamy też zysk po stronie nauczyciela, który, planując lekcję, zastanawia się – po co uczy danego tematu i jak to może się przydać uczniom, dzięki czemu lekcja jest efektywniejsza. Cele powinny być podane tak, by uczeń je zrozumiał, a pod koniec tematu należy sprawdzić z uczniami, na ile założone cele udało się osiągnąć. Tak w dużym skrócie można opisać element OK zwany celami lekcji.

Częścią tej strategii OK jest również ustalanie i podawanie uczniom informacji, co będzie podlegało ocenie (element OK zwany „nacobezu” – na co będziemy zwracać uwagę). Informacja ta powinna być bardzo konkretna, tak aby uczeń sam mógł ocenić, czy opanował dany materiał w wystarczającym stopniu. Każda lekcja i każdy sprawdzian powinny być poprzedzone podaniem uczniom kryteriów sukcesu.

Jeśli nauczycielowi uda się wprowadzić pierwszą strategię OK do swojej pracy, uczniowie powinni potrafić odpowiedzieć na dwa pytania:

1. Jaki jest cel uczenia się danego tematu? Po co się tego uczyć?
2. Czego wymaga ode mnie nauczyciel? Co powinienem umieć, abym był dobrze oceniony?

Dzięki pierwszej strategii uczeń wie czego i po co będzie się uczył.

II. Organizowanie w klasie dyskusji, zadawanie pytań i zadań dających informacje, czy i jak uczniowie się uczą.

Nauczyciel, który stosuje drugą strategię OK, wie, na jakim etapie nauki są jego uczniowie i do tej wiedzy dostosowuje swoje nauczanie. Prowadzi z uczniami dialog na temat tego, co już zrozumieli, a na co należy poświęcić więcej czasu. Procesowi nauczania towarzyszy ciągły monitoring postępów uczniów. Nauczyciel rozpatruje „strefę najbliższego rozwoju” ucznia i pomaga mu ustalić, jaki powinien być jego następny krok w procesie uczenia się. Ważne jest umiejętne zadawanie pytań (element OK – techniki zadawania pytań), które stymulują myślenie, angażują uczniów w naukę, zachęcają do poszukiwania odpowiedzi. Proces nauczania powinien być oparty o pytania, do odpowiedzi na które uczniowie dochodzą samodzielnie.

Lekcja, na której stosowana jest druga strategia OK, różni się od tradycyjnej lekcji tym, że nie jest monologiem czy wykładem nauczyciela. Jest dialogiem pomiędzy nauczycielem a uczniami.

Szczególnie polecaną praktyką nauczycielską jest zadawanie zadań mających na celu odświeżenie wiedzy i odwołanie do informacji, które uczniowie już mają. Są to pytania o porównywanie, znajdowanie różnic i podobieństw, a także tworzenie map myślowych, aby powiązać różne koncepcje.

W ocenianiu kształtującym nauczyciel stale kontroluje stan wiedzy i umiejętności swoich uczniów i „nie przechodzi z materiałem dalej”, jeśli jego uczniowie jeszcze nie są na to gotowi.

III. Udzielanie uczniom takiej informacji zwrotnej, która przyczyni się do ich widocznych postępów.

Uczniowie potrzebują informacji o swojej pracy i osiągnięciach. Stopień, który nauczyciel wystawia uczniowi (podsumowujący jego pracę) nie jest jednak informacją użyteczną. Ocena pracy ucznia, aby mogła być przez niego wykorzystana w procesie uczenia się, powinna mieć formę wyczerpującego komentarza – informacji zwrotnej. Informacja taka zawiera odpowiedzi na cztery pytania:

- Co uczeń zrobił dobrze?

- Co należy poprawić?
- Jak należy to poprawić?
- Jak uczeń ma się dalej rozwijać?

Informacja zwrotna powinna odnosić się do wcześniej ustalonych kryteriów sukcesu, o których mówi pierwsza strategia OK. Bardzo ważne jest, aby uczniowie wiedzieli, co będzie podlegało ocenie oraz by nauczyciel przestrzegał tych ustaleń.

Nauczyciel stosujący trzecią strategię OK zapowiada uczniom, które z ich prac będą oceniane oceną sumującą – stopniem, a które w postaci informacji zwrotnej. Kieruje się zasadą, że w czasie procesu uczenia się uczeń jest oceniany poprzez informację zwrotną, a dopiero na końcu tego procesu – stopniem. Zapowiedziana forma oceniania jest przez nauczyciela konsekwentnie przestrzegana, co daje uczniom poczucie bezpieczeństwa i przekonanie o współpracy z nauczycielem w ich procesie uczenia się.

IV. Umożliwianie uczniom, by korzystali wzajemnie ze swojej wiedzy i umiejętności.

Strategia ta wyrasta z przekonania, że proces nauczania jest procesem społecznym.

Człowiek najlepiej uczy się w grupie. Świadomy tego faktu nauczyciel tak organizuje proces uczenia się, aby uczniowie pracowali w parach lub w zespołach. Dzięki pracy grupowej uczniowie uczą się od siebie nawzajem, a przede wszystkim uczą się współpracy, tak potrzebnej w dorosłym życiu. Nauczyciel wykorzystujący czwartą strategię OK daje uczniom czas na dyskusje i ustalanie odpowiedzi z koleżanką czy kolegą. Rozmowa pomiędzy uczniami na temat tego, czego się uczą, wiąże zdobywaną wiedzę z tym, co już uczniowie wiedzą i potrafią, pomagając im lepiej zrozumieć nowe zagadnienie.

Narzędziem pomocnym w czwartej strategii jest element OK – ocena koleżeńska. Uczniowie na podstawie poznanych wcześniej kryteriów przekazują sobie informację zwrotną o wykonanej pracy.

V. Wspomaganie uczniów, by stali się autorami procesu swojego uczenia się.

Z psychologii poznawczej i z teorii konstruktywizmu wynika jasno, że to uczeń się uczy, a nie nauczyciel „wlewa mu wiedzę na głowy”. Jeśli uczeń nie będzie zmotywowany do nauki, to mimo dużych wysiłków nauczyciela, nie opanuje nowej

wiedzy i umiejętności. Motywacja do nauki jest jednym z największych problemów dzisiejszej szkoły. Nie uda się jej poprawić, jeśli uczniowie nie będą brać odpowiedzialności za swoją naukę. Aby uczeń stał się autorem i podmiotem procesu swojego uczenia się, trzeba go do tego przygotowywać. Ważne jest wzmacnianie w uczniach poczucia własnej wartości oraz budowanie emocjonalnego zainteresowania nauczanym przedmiotem.

To nauczyciel rozwija w uczniach poczucie ich wartości, wierząc w ich możliwości uczenia się. To również nauczyciel może zachęcać uczniów do podejmowania wyzwań i stwarzać im takie warunki nauki, aby mogli bezpiecznie ryzykować. Dzięki trzeciej strategii OK uczeń, który jest świadom swoich możliwości, łatwiej podejmie wyzwania i bardziej świadomie będzie się uczył.

Aby zachęcić uczniów do nauki, nauczyciel może zastosować pytanie kluczowe (element OK), które zachęca uczniów do poszukiwania odpowiedzi i angażują ich w naukę. Pomocą w czwartej strategii OK jest powiązanie tematu z rzeczywistością, w której żyją uczniowie, czyli odejście od wiedzy abstrakcyjnej ku jej zastosowaniom praktycznym.

Do współpracy przy realizacji tej strategii warto zaprosić rodziców, zachęcając ich, aby nie pytali dzieci, jaki stopień otrzymały, ale czego się nauczyły. Rozmawiając o tym z dzieckiem, rodzice pomagają mu wziąć odpowiedzialność za jego proces uczenia się.

Na przyjęcie na siebie odpowiedzialności bardzo dobrze wpływa też trudna umiejętność samooceny (element OK).

Wszystkie wymienione strategie oceniania kształtującego są ze sobą powiązane i trudno je rozpatrywać osobno. Uzupełniają się i stanowią bardzo dobre drogowskazy do skutecznego nauczania i uczenia się.

Danuta Sterna i Jacek Strzemieczny - Organizacja procesów edukacyjnych [Jakość edukacji. Różnorodne perspektywy, red. Grzegorz Mazurkiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego]

